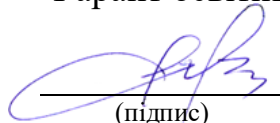

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра конструкції авіаційних двигунів (№ 203)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

М. М. Орловський

(ініціали та прізвище)

«_____» _____ 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ*
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

КОНСТРУКЦІЯ ТА МІЦНІСТЬ АВІАЦІЙНИХ ДВИГУНІВ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань

27 «Транспорт»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність

272 «Авіаційний транспорт»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма

*Технічне обслуговування
та ремонт повітряних суден і авіадвигунів*

(найменування освітньої програми)

Форма навчання

денна

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

Харків 2024 рік

Розробник

Гаркуша О. І., к.т.н., доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри

Конструкції авіаційних двигунів

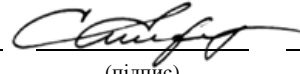
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

д.т.н, професор

(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

С. В. Єпіфанов

(ініціали та прізвище)

1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 27 «Транспорт» (шифр і назва)	Обов'язково
Кількість модулів – 2	Спеціальність: 272 «Авіаційний транспорт» (шифр і назва)	Рік підготовки: 2024 / 2025
Кількість змістових модулів – 2		Семестр 4(6)
Індивідуальне завдання		Групи 120 опс. ст/130 опс
Загальна кількість годин – денна – 56*/120		Лекції* 32 год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,3 самостійної роботи студента – 4,3/4,3	Освітня програма: <i>Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і авіадвигунів</i> Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	Практичні, семінарські* 24 год.
		Лабораторні* -
		Самостійна робота 64 год.
		Вид контролю іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання:

56 / 64

* Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: дати студентам знання про елементи конструкції планера ЛА, про шляхи зниження маси конструкції, про забезпечення міцності при проектуванні та експлуатації.

Завдання: надати знання про елементи конструкції планера ЛА, про шляхи зниження маси конструкції, про забезпечення міцності при проектуванні та експлуатації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей:**

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми в сфері розробки, виробництва та /або сертифікації повітряного судна, конструкцій та систем або у процесі навчання, що передбачає використання теорій та методів складових її комплексного забезпечення і характеризуються системністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність думати абстрактно, конкретно і узагальнено, аналізувати та синтезувати.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Уміння ідентифікувати, формулювати та розв'язувати завдання з використанням різних методів та засобів.

ЗК 4. Уміння працювати як самостійно, так і в команді з залученням представників інших професійних груп.

ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння особливостей фаху.

ЗК 6. Здатність навчатися та освоювати сучасні підходи до проектування авіаційної техніки.

ЗК 7. Уміння та навички використання інформаційних і комунікативних технологій, адаптуватися та працювати в нових ситуаціях.

ЗК 8. Уміння оцінювати, підтримувати та підвищувати якість виконуваної роботи.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність застосовувати знання про сучасні підходи проектування та виготовлення ПС та його обладнання.

ФК 2. Уміння застосовувати математичні знання для освоєння теоретичних основ і практичного застосування методів аналізу, проектування технологічних параметрів і властивостей матеріалів, які використовуються у аерокосмічній галузі.

ФК 3. Уміння застосовувати сучасні експериментальні методи в лабораторних умовах.

ФК 4. Здатність грамотно, дотримуючись правил техніки безпеки, визначати результати випробувань та дослідів, опрацьовувати їх.

ФК 5. Здатність забезпечувати відповідність авіаційної техніки вимогам нормам льотної придатності та іншим нормативним документам.

ФК 6. Здатність виконувати вимоги щодо захисту довкілля на різних етапах життєвого циклу ПС.

Програмні результати навчання:

Знання та розуміння (ЗР):

ЗР 1. Базові знання фундаментальних розділів математики, фізики, теоретичної механіки в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом у сфері авіаційної та ракетно-космічної техніки, здатність використовувати отримані знання в обраній професії.

ЗР 2. Знання з перспектив технічного розвитку авіаційної галузі.

ЗР 3. Базові знання з використання новітніх інформаційних технологій.

ЗР 4. Знання матеріалів, які використовуються для виготовлення конструкцій авіаційної техніки та обладнання.

ЗР 5. Розуміти як впливають експлуатаційні фактори на конструкцію ПС та його обладнання.

ЗР 6. Знання робочих процесів у системах та елементах авіаційної техніки, необхідних для розуміння, опису та оптимізації їх параметрів.

Застосування знань та розуміння (ЗЗР):

ЗЗР 1. Уміння аналізувати та визначати технічні характеристики, конструктивні особливості та експлуатаційні параметри об'єктів авіаційної техніки.

ЗЗР 2. Розуміти особливості конструкції та робочих процесів в системах та елементах авіаційної та ракетно-космічної техніки вміти сформулювати та розв'язати науково-технічні задачі щодо розроблення їх новітніх зразків.

ЗЗР 3. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з проблем авіаційної та ракетно-космічної техніки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують.

ЗЗР 4. Демонструвати навички володіння іноземною мовою на рівні, який забезпечує можливість спілкування у професійному середовищі.

ЗЗР 5. Обґрунтовано призначати клас матеріалів для елементів та систем авіаційної та ракетно-космічної техніки.

ЗЗР 6. Вміти ставити та вирішувати професійні задачі на основі базових знань з проектування ПС та його компонентів.

ЗЗР 7. Забезпечувати відповідності авіаційної техніки вимогам нормативно-технічної документації та стандартам льотної придатності і безпеки польотів.

Формування суджень (ФС):

ФС 1. Уміти обробляти отримані результати, аналізувати й осмислювати їх з урахуванням наявних наукових і технологічних досягнень, представляти результати роботи й обґрунтовувати запропоновані рішення на сучасному науково-технічному та професійному рівні;

ФС 2. Формулювати мету й завдання та обирати оптимальні рішення при проектуванні ПС та його обладнання.

Пререквізити – Вища математика, Фізика, Деталі машин та основи конструювання, Термодинаміка і теплообмін, Хімія і основи екології, конструкція та міцність літальних апаратів, ресурс та довговічність авіаційної техніки, Інженерне матеріалознавство, Авіаційне матеріалознавство, механіка матеріалів та конструкцій

Кореквізити – Діагностика та системи контролю технічного стану повітряних суден та авіадвигунів, Конструкція та міцність літальних апаратів, Ресурс та довговічність авіаційної техніки

3 Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль № 1

Лекційні заняття

ТЕМА 1. Предмет вивчення та задачі дисципліни. Місце дисципліни в учбовому плані. Рекомендована література. Класифікація авіаційних двигунів. Головні параметри авіаційних ГТД. Вимоги, які ставляться до ГТД. Переваги та недоліки різних типів двигунів. Вимоги до двигунів різного призначення, вимоги норм льотної гідності (АП-33, FAR). Спільна робота двигуна на літальному апараті.

ТЕМА 2. Призначення, умови роботи та вимоги до компресорів АД та ЕУ. Класифікація компресорів ГТД, параметри, порівняльна оцінка. Осьові та відцентрові компресори. Конструктивні схеми осьових компресорів. Вимоги до конструкції компресора та шляхи їх реалізації. Типи роторів осьових компресорів, їх порівняльна оцінка. Конструкція робочих лопаток компресора та вузлів їх кріплення. Розрахунок на міцність лопаток від дії відцентрових сил. Навантаження, що діють на ротор компресора. Статори компресорів. Зазори між ротором і статором. Ущільнення проточної частини компресорів. Засоби забезпечення безпомпажної роботи компресора на всіх режимах роботи двигуна. Конструкційні матеріали осьових компресорів. Відцентрові компресори, їх недоліки та переваги. Класифікація відцентрових компресорів. Конструкція елементів відцентрових компресорів. Особливості експлуатації компресорів. Конструкційні матеріали для відцентрових компресорів.

ТЕМА 3. Призначення, умови роботи та вимоги до турбін АД і ЕУ. Класифікація газових турбін. Параметри, які характеризують досконалість конструкції вузла турбіни. Робочі лопатки турбін, засоби їх сполучення з диском. Диски турбін, їх сполучення між собою та з валом. Статори

газових турбін. Соплові апарати, умови роботи, силові схеми та засоби кріплення до корпусів. Корпуси газових турбін. Охолодження деталей турбін. Зазори проміж ротором і статором. Контактні та витратні ущільнення. Розрахунок витрати повітря скрізь лабіринтне ущільнення. Особливості експлуатації газових турбін. Конструктивні матеріали для виготовлення деталей турбін.

ТЕМА 4. Розрахунки на міцність лопаток і дисків компресорів та турбін.

ТЕМА 5. Основні та форсажні камери згоряння. Класифікація, умови роботи, вимоги до конструкції, визначення головних геометричних розмірів. Конструктивні схеми камер згоряння ГТД. Конструкція елементів камери згоряння. Охолодження деталей, боротьба з небезпечними температурними напруженнями. Призначення та конструкція форсажних камер згоряння. Особливості експлуатації основних та форсажних камер згоряння. Конструктивні матеріали для виготовлення деталей основних та форсажних камер згоряння.

ТЕМА 6. Вихідні та реверсивні пристрої. Вихідні пристрої ГТД, призначення, умови роботи, вимоги до вихідних пристроїв. Вихідні патрубки. Типи реактивних сопел. Регульовані та нерегульовані сопла. Сили, які діють на елементи реактивного сопла. Теплоізоляція та охолодження сопел. Реверсивні та девіаторні пристрої. Силова установка як джерело шуму та вібрації. Конструктивні методи зменшення рівня шуму. Проблема інфрачервоного випромінювання двигунів та засоби для її вирішення. Засоби зменшення емісії: вприскування води, каталізатори, конструктивні заходи, особливості їх використання в ГТД авіаційного призначення.

ТЕМА 7. Розрахунки на міцність та стійкість оболонок.

ТЕМА 8. Екологічні характеристики ГТД.

ТЕМА 9. Головні вузли та силові системи ГТД. Умови роботи і навантаження на основні вузли та деталі двигуна. Газові сили і моменти, які діють на вузли ГТД. Засоби зменшення осьових сил, які діють на ротори двигунів. Конструкції опор роторів ГТД. Сили інерції, які діють на вузли ГТД. Статичне та динамічне балансування роторів. Силові системи роторів і статорів. Трансмисії ГТД, конструкція з'єднувальних муфт. Джерела температурних напружень у вузлах та деталях АД і ЕУ. Кріплення двигуна до літака або вертольота.

Модульний контроль.

Модуль 2 Змістовий модуль № 2

Лекційні заняття

ТЕМА 10. Системи авіаційного двигуна. Система паливостачання двигуна. Умови роботи та вимоги до системи. Схеми систем. Основні елементи. Мастильні системи. Відміни конструкції мастильних систем ТРД, ТРДД, ТГД і гелікоптерних ТВАД. Агрегати мастильних систем. Типи мастильних матеріалів. Пускові системи авіаційних двигунів. Вимоги до пускової системи. Типи пускових пристроїв. Особливості експлуатації систем авіаційного двигуна.

ТЕМА 11. Експлуатаційні режими роботи ГТД. Поняття про сталі та перехідні режими. Рвучкість ГТД. Повна та часткова рвучкість. Визначення терміну рвучкості. Скидання частоти обертання ротору ГТД. Повне і часткове дроселювання. Визначення терміну скидання. Зміна основних параметрів під час рвучкості і скидання. Коливання лопаток, дисків, валів та оболонок. Види та форми коливань лопаток. Вільні та вимушені коливання лопаток компресорів і турбін. Визначення частоти першої форми власних коливань моделі лопатки (плоскої пластини) за методом Релея. Вплив форми лопатки та умов її роботи на частоту вільних коливань. Вплив конструкційних та експлуатаційних факторів на частоту власних коливань лопаток. Джерела змінних сил, що примушують лопатку коливатися. Визначення резонансних режимів. Побудова та аналіз частотної діаграми для робочої лопатки компресора або турбіни. Методи демпфування коливань лопаток. Автоколивання лопаток. Особливості коливань лопаток відцентрових компресорів. Загальні поняття про коливання круглих пластин та дисків. Види і форми коливань дисків. Побудова та аналіз частотної діаграми для диска. Вплив конструкційних та експлуатаційних факторів на частоту власних коливань дисків. Критичні частоти обертання дисків. Міри боротьби з небезпечними коливаннями дисків компресорів та турбін. Коливання тонкостінних оболонок камер згоряння. Види і форми коливань оболонок. Фактори, які впливають на частоту коливань тонкостінних оболонок. Коливання валів ГТД.

Модульний контроль.

4 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	лаб	п	с.р.	
				120опс	130опс	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1.						
Вступ до дисципліни. Класифікація, головні параметри авіаційних ГТД. Спільна робота двигуна на літальному апараті. Вимоги АП-33 до двигунів	5	1	-	2	2	2
Компресори АД та ЕУ	8	2	-	2	4	4
Газові турбіни	8	2	-	2	4	4
Розрахунки на міцність лопаток і дисків компресорів та турбін	6	2	-	-	4	4
Основні камери згоряння	8	2	-	2	4	4
Форсажні камери згоряння	4	1	-	1	2	2
Вихідні та реверсивні пристрої	8	2	-	2	4	4
Розрахунки на міцність та стійкість оболонок	3	1	-	-	2	2
Екологічні характеристики ГТД	5	1	-	-	4	4
Силові системи, трансмісії та основні фактори навантаження, що діють на деталі авіаційних ГТД	4	1	-	1	2	2
Модульний контроль	1	1	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	60	16	-	12	32	32
Модуль 2						
Змістовий модуль 2						
Системи авіаційного двигуна. Система паливopоста-чання двигуна. Умови роботи та вимоги до системи. Схеми систем. Основні елементи.	10	2	-	2	6	6
Масильні системи. Відміни конструкції масильних систем ТРД, ТРДД, ТГД і гелікоптерних ТВаД. Агрегати масильних систем. Типи масильних матеріалів.	10	2	-	2	6	6
Пускові системи авіаційних двигунів. Вимоги до пускової системи. Типи пускових пристроїв. Особливості експлуатації систем авіаційного двигуна.	8	2	-	2	4	4
Експлуатаційні режими роботи ГТД. Поняття про сталі та перехідні режими. Рвучкість ГТД. Повна та часткова рвучкість. Визначення терміну рвучкості. Скидання частоти обертання ротору ГТД. Повне і часткове дроселювання. Визначення терміну скидання. Зміна основних параметрів під час рвучкості і скидання.	5	1	-	-	4	4
Види та форми коливань лопаток.	8	2	-	2	4	4
Види і форми коливань дисків. Побудова та аналіз частотної діаграми для диска. Коливання тонкостінних оболонок камер згоряння.	8	2	-	2	4	4
Колівання валів ГТД.	10	4	-	2	4	4
Модульний контроль	1	1	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	60	16	-	12	32	32
Усього годин	120	32	-	24	64	64

6 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Конструктивно-компонувальні схеми ГТД	2
2	Конструкція осьових та відцентрових компресорів авіаційних ГТД	4
3	Конструкція газових турбін авіаційних ГТД	4
4	Конструкція основних і форсажних камер згоряння	3
5	Конструкція вихідних пристроїв авіаційних ГТД	1
6	Силові системи, трансмісії авіаційних ГТД	2
7	Системи ГТД (паливна, мастильна, пускова). Основні вузли та агрегати систем	4
8	Експериментальне дослідження коливань лопаток, дисків, оболонок та валів ГТД	4
	Разом	24

7 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		120опс
1	Конструктивно-компонувальні схеми ГТД	2
2	Компресори АД та ЕУ	4
3	Газові турбіни	4
4	Розрахунки на міцність лопаток і дисків компресорів та турбін	4
5	Основні та форсажні камери згоряння	6
6	Вихідні та реверсивні пристрої	4
7	Розрахунки на міцність та стійкість оболонок	2
8	Силові системи, трансмісії та основні фактори навантаження, що діють на деталі авіаційних ГТД	2
9	Системи ГТД (паливна, мастильна, пускова). Основні вузли та агрегати систем	16
10	Експлуатаційні режими роботи ГТД	4
11	Дослідження коливань лопаток, дисків, оболонок та валів ГТД	12
12	Екологічні характеристики ГТД	4
	Разом	64

8 Методи навчання

Основні форми навчання:

- лекційна;
- практичні роботи;
- самостійна робота;
- іспит.

На лекції студентів даються основні поняття, основи теорії, закономірності, необхідні для підготовки до виконання лабораторних робіт, самостійної роботи.

Лекція розв'язує тільки одну дидактичну задачу – дає первісне знайомство з темою, організовує первісне сприйняття матеріалу, формулює основні проблеми.

Проведення лабораторних робіт базується на словесному (аналітичному) описанні об'єкта (двигуна або вузла) й на матеріальному його відображенні за допомогою спеціальних дидактичних матеріалів (розрізні макети, плакати лабораторні досліджувані установки та ін.). Під час проведення лабораторних робіт використовується бригадний характер праці студентів.

Основною формою навчання є самостійна робота. До неї не можна приступати без певного багажу знань, які даються на лекції. Під час самостійної роботи студенти поглиблено вивчають лекційний матеріал, готуються до проведення лабораторних робіт, виконують домашню розрахунково-графічну роботу.

Питання для самостійної роботи студентів

1. Класифікація реактивних двигунів. Сфери застосування двигунів різних типів.
2. Покоління в розвитку ГТД. Класифікація ГТД за їх конструктивно-компонувальними схемами.
3. Обмеження, що накладаються двигуном на характеристики літального апарату.
4. Типи конструктивних компонок ГТД. Сфери застосування ГТД різних типів.
5. Принципи утворення тяги ПРД. Основні питомі і інтегральні параметри ГТД.
6. Основні вимоги, що пред'являються до авіаційних ГТД.
7. Сили і моменти, що діють на елементи ГТД. Статичне і динамічне балансування роторів.
8. Призначення компресорів ГТД. Основні конструктивні параметри компресорів.
9. Класифікація, порівняльна оцінка і сфери застосування компресорів різних типів.
10. Конструктивні схеми осьових компресорів.
11. Вимоги, що пред'являються до конструкції компресора ГТД, шляхи їх реалізації.
12. Конструкція роторів осьових компресорів.
13. Робочі лопатки компресорів, вимоги до них. Кріплення робочих лопаток до ротора.
14. Навантаження, що діють на ротор осьового компресора.
15. Осьові газодинамічні сили, що діють на ротор осьового компресора. Способи зниження осьової сили, що діє на радіально-упорний підшипник компресора.
16. Конструкція статорів осьових компресорів.
17. Проміжки між ротором і статором в осьовому компресорі. Ущільнення проточної частини.
18. Витратні і безвитратні ущільнення. Розрахунок витоків в лабіринтовому ущільненні.
19. Конструктивні заходи по підвищенню газодинамічної стійкості осьового компресора.
20. Конструкційні матеріали, вживані для виготовлення осьових компресорів ГТД.
21. Класифікація відцентрових компресорів, сфери їх застосування.
22. Конструкція елементів відцентрового компресора, конструкційні матеріали.
23. Призначення і умови роботи газових турбін ГТД. Основні вимоги, що пред'являються до конструкції газової турбіни ГТД.
24. Конструктивні схеми і параметри газових турбін ГТД.
25. Конструкція робочих лопаток газових турбін і їх вузлів кріплення.
26. Диски газових турбін, з'єднання їх між собою і з валом.
27. Конструкція статорів газових турбін ГТД.
28. Проміжки між ротором і статором в газовій турбіні ГТД. Ущільнення проточної частини турбіни.
29. Охолодження робочих і соплових лопаток газових турбін ГТД.
30. Охолодження дисків і корпусів газових турбін ГТД.
31. Конструкційні матеріали для деталей газових турбін ГТД.
32. Навантаження, що діють на робочу лопатку компресора або турбіни. Розрахункові режими роботи двигуна для розрахунку лопатки на міцність.
33. Визначення напруги розтягування в перерізах пера робочої лопатки від дії відцентрових сил.
34. Призначення і умови роботи основних камер згоряння ГТД. Вимоги до конструкції основних камер згоряння.
35. Організація робочого процесу в основній камері згоряння ГТД. Конструкційні матеріали.
36. Класифікація основних камер згоряння ГТД.
37. Елементи конструкції основних камер згоряння ГТД.
38. Навантаження, що діють на елементи основної камери згоряння ГТД.
39. Заходи, що забезпечують надійну роботу основних камер згоряння ГТД.
40. Призначення форсажних камер ГТД. Умови роботи, вимоги до форсажних камер.
41. Призначення і конструкція фронтального пристрою форсажної камери ГТД.

42. Камера горіння форсажної камери. Конструкційні матеріали. Способи попередження вібраційного горіння в форсажній камері.
43. Розпалювання форсажної камери ГТД. Заходи з підтримки стійкого горіння в форсажній камері.
44. Призначення і склад вихідних облаштувань ГТД. Умови роботи, вимоги до вихідних пристроїв.
45. Конструкція вихідних пристроїв ТГД і вертолітних ГТД.
46. Призначення принцип роботи і конструкція камер змішення ТРДД.
47. Конструкція регульованих і нерегульованих дозвуківих сопел.
48. Принцип роботи ежекторного сопла і сопла з розривом потоку в критичному перерізі.
49. Конструкція надзвуківих регульованих сопел. Синхронізація роботи гідроциліндрів.
50. Принцип роботи плоских сопел, їх переваги і недоліки.
51. Призначення і конструкція реверсивних і девіаторних пристроїв.
52. Принцип роботи шумопоглинаючих облаштувань ГТД і пристроїв для зниження рівня інфрачервоного випромінювання.
53. Силові системи корпусів ГТД. Навантаження, що діють на силову систему корпусу.
54. Способи передання навантажень по елементах силового корпусу ГТД.
55. Вузли кріплення двигуна до літального апарату.
56. Схеми силових систем роторів ГТД. Навантаження, що діють на силову систему ротора.
57. Конструкція валів і сполучних муфт роторів ГТД.
58. Кріплення двигунів на літаках і вертольотах.
59. Експлуатаційні режими роботи ГТД. Поняття про режими, що встановилися, і перехідних режимах.
60. Рвучкість ГТД. Повна і часткова рвучкість. Визначення часу рвучкості.
61. Скидання частоти обертання ГТД. Повне і часткове дроселювання. Визначення часу скидання.
62. Зміна основних параметрів ГТД при рвучкості і скиданні.
63. Призначення пускових систем ГТД і вимоги до них. Процес запуску ГТД.
64. Склад пускової системи ГТД. Типи і порівняльна оцінка пускових облаштувань ГТД.
65. Призначення систем змащування ГТД, вимоги до систем змащування. Класифікація систем змащування. Типи вживаних мастил.
66. Схема циркуляційної нормально замкнутої системи змащування, основні елементи і їх призначення. Магістралі системи змащування.
67. Принцип роботи нагнітаючого шестерінчастого насоса, і насоса, що відкачує.
68. Призначення систем паливостачання, вимоги до них.
69. Схема системи паливостачання ТРДДФ, основні елементи і їх призначення.
70. Типи паливних насосів, їх порівняльна оцінка.
71. Принцип роботи відцентрової паливної форсунки, визначення витрати через форсунку. Засоби регулювання витрати палива.
72. Види і форми коливань робочих лопаток ГТД. Автоколивання лопаток типи вигиністо-крутильного флатеру.
73. Джерела збудження коливань лопаток ГТД. Резонансні режими, частотна діаграма.
74. Види і форми коливань дисків ГТД. Частотна діаграма для диску.
75. Види і форми коливань оболонок ГТД.
76. Коливання роторів ГТД. Критичні частоти обертання роторів. Поняття жорсткого і гнучкого ротора.
77. Склад шкідливих факторів, що створюються ГТД.
78. Засоби зменшення емісії CO і NOx.
79. Шум ГТД, його основні джерела, засоби зменшення.

9 Методи контролю

Матеріал дисципліни розбито на чотири змістових модулі:

1. Конструктивно-компонувальні схеми ГТД, компресори та турбіни ГТД.
2. Основні і форсажні камери згорання, вихідні пристрої, силові системи, трансмісії.

3. Системи ГТД (паливна, мастильна, пускова), основні вузли та агрегати систем.

4. Дослідження коливань лопаток, дисків, оболонки та валів ГТД.

Складання модулю 1 – на 7-му тижні (один раз), складання модулю 2 – на 15-му тижні (один раз).

До складання модулів студент допускається за умов виконання всіх видів обов'язкових робіт, передбачених у модулях.

Оформлення практичних робіт – *письмово*, захист – *усно*.

Семестр 7(5) – *іспит*.

10 Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

10.1 Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	4...6	5	20...30
Модульний контроль	5...6	2	10...12
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	4...6	5	20...30
Модульний контроль	5...6	2	10...12
Усього за семестр			68...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Допуск до іспиту надається за умов відпрацювання та здачі усіх лабораторних робіт, а також виконання та успішного захисту домашнього завдання.

Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з трьох запитань. Запитання розподілено таким чином:

Перше запитання – запитання з конструкції АД (змістовний модуль 1 або 2);

Друге запитання – системи ГТД (змістовний модуль 3);

Третє запитання – змістовний модуль 4.

Додаткове запитання стосується аналізу впливу конструкційних і експлуатаційних факторів на напружено-деформований стан деталей ГТД.

Максимальна кількість балів за кожне запитання – 25.

10.2 Якісні критерії оцінювання

Для одержання позитивної оцінки студент повинен

знати:

- роль і місце двигуна в проектуванні та конструюванні авіаційних літальних апаратів;
- порядок проектування авіаційного двигуна та його випробувань;
- обмеження діапазону використання літального апарата, які дає двигун;
- конструкцію авіаційних ГТД усіх типів, які призначаються для дозвукових та надзвукових авіаційних літальних апаратів, вимоги до двигунів різного призначення, вимоги норм льотної гідності, конструкцію вузлів цих двигунів та деталей;
- статичні і динамічні навантаження, які діють на елементи ГТД і літак від двигуна, конструкційні матеріали, які використовуються у двигунах, норми міцності;
- методи розрахунків основних деталей двигуна на міцність та коливання;
- призначення та роботу систем двигуна;
- особливості експлуатації двигунів та їхніх систем;
- сполучення параметрів літального апарата та двигуна.

- екологічні характеристики ГТД;
- умови роботи і навантаження на основні вузли та деталі двигуна, газові сили і моменти, які діють на вузли ГТД, Засоби зменшення осьових сил, які діють на ротори двигунів;
- конструкції опор роторів ГТД;
- сили інерції, які діють на вузли ГТД, статичне та динамічне балансування роторів;
- силові системи роторів і статорів, трансмісії ГТД, конструкція з'єднувальних муфт; кріплення двигуна до літака або вертольота;
- джерела температурних напружень у вузлах та деталях АД і ЕУ;
- системи авіаційного двигуна, особливості експлуатації систем авіаційного двигуна;
- експлуатаційні режими роботи ГТД, сталі та перехідні режими, зміну основних параметрів двигуна під час рвучкості і скидання;
- коливання лопаток, дисків, валів та оболонок.

вміти:

- обґрунтовувати вибір типу двигуна для конкретного літального апарата;
- виконувати порівняльну оцінку існуючих конструкцій двигунів;
- виконувати розрахунки на міцність та коливання основних деталей ГТД;
- формувати технічні вимоги щодо розробки двигуна для конкретного типу літального апарата;
- ураховувати навантаження, які діють на літальний апарат від двигуна;
- визначати статичні і динамічні навантаження, які діють на елементи ГТД і літак від двигуна;
- обирати конструкційні матеріали, які використовуються у двигунах, норми міцності;
- виконувати розрахунки основних деталей двигуна на міцність і коливання;
- аналізувати вплив конструкційних і експлуатаційних факторів на напружено-деформований стан деталей двигуна;
- ураховувати навантаження, які діють на літальний апарат від двигуна.
- оцінювати вплив режимів роботи двигуна на напружено-деформований стан і втому його деталей.

10.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Мати необхідний мінімум знань та умінь. Відпрацювати та захистити всі лабораторні та практичні роботи. Здати модульне тестування з позитивною оцінкою. Мати уяву про вимоги норм льотної гідності; конструкцію авіаційних ГТД різних типів; конструкцію вузлів і деталей двигуна, проблеми, що виникають під час їх експлуатації; обмеження діапазону використання літального апарата, які дає двигун; матеріали, які використовуються у двигунах, норми міцності; методи розрахунків основних деталей двигуна на міцність і коливання; знати системи авіаційного двигуна, особливості їх експлуатації; знати режими роботи двигуна, мати уяву про вплив конструкційних і експлуатаційних факторів на напружено-деформований стан деталей двигуна та про вплив режимів роботи двигуна на напружено-деформований стан і втому його деталей.

Добре (75-89). Твердо опанувати мінімум знань та вмінь. Відпрацювати та захистити всі лабораторні та практичні роботи. Здати модульне тестування з позитивною оцінкою. Знати вимоги норм льотної гідності; конструкцію авіаційних ГТД основних типів, вимоги до двигунів різного призначення, конструкцію вузлів цих двигунів та деталей; роль і місце двигуна в проектуванні та конструюванні авіаційних літальних апаратів; обмеження діапазону використання літального апарата, які дає двигун; сполучення параметрів літального апарата та двигуна; конструкцію вузлів двигунів та деталей; статичні і динамічні навантаження, які діють на елементи ГТД і літак від двигуна, конструкційні матеріали, які використовуються у двигунах, норми міцності; методи розрахунків основних деталей двигуна на міцність та коливання; призначення та роботу систем двигуна; особливості експлуатації двигунів та їхніх систем; джерела температурних напружень у вузлах та деталях АД і ЕУ; системи авіаційного двигуна, особливості їх експлуатації; експлуатаційні режими роботи ГТД, сталі та перехідні режими, зміну основних параметрів двигуна під час рвучкості і скидання; коливання лопаток, дисків, валів та оболонок; екологічні характеристики ГТД.

Відмінно (90-100). Відпрацювати та захистити всі лабораторні та практичні роботи. Здати модульне тестування з відмінною оцінкою (припускається здати один з двох модулів з оцінкою «добре»). Повно знати основний та додатковий матеріал. Знати вимоги норм льотної гідності; конструкцію авіаційних ГТД усіх типів, які призначаються для дозвукових та надзвукових авіа-

ційних літальних апаратів, вимоги до двигунів різного призначення, конструкцію вузлів цих двигунів та деталей; роль і місце двигуна в проектуванні та конструюванні авіаційних літальних апаратів; обмеження діапазону використання літального апарата, які дає двигун; сполучення параметрів літального апарата та двигуна; конструкцію вузлів двигунів та деталей; статичні і динамічні навантаження, які діють на елементи ГТД і літак від двигуна, конструкційні матеріали, які використовуються у двигунах, норми міцності; методи розрахунків основних деталей двигуна на міцність та коливання; призначення та роботу систем двигуна; особливості експлуатації двигунів та їхніх систем; джерела температурних напружень у вузлах та деталях АД і ЕУ; системи авіаційного двигуна, особливості їх експлуатації; експлуатаційні режими роботи ГТД, сталі та перехідні режими, зміну основних параметрів двигуна під час рвучкості і скидання; коливання лопаток, дисків, валів та оболонок; екологічні характеристики ГТД.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

11 Методичне забезпечення

1. Дидактичні матеріали (наочні посібники, плакати, ТЗН).
2. Розрізні макети газотурбінних двигунів і агрегатів в аудиторіях 103, 122 та 124.
3. Лабораторне обладнання лабораторії динаміки та міцності елементів ГТД.
4. Методичні навчальні посібники за темами та розділами курсу.

12 Рекомендована література

1. Єпіфанов, С. В. Конструкція авіаційних газотурбінних двигунів [Текст] : підручник / С. В. Єпіфанов, В. С. Чигрин. – Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авац. ін-т», 2022. – 336 с.
2. Гаркуша, О. І. Загальна будова авіаційних двигунів [Текст] : консп. лекцій / О. І. Гаркуша. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. – 88 с.

13 Інформаційні ресурси

<http://library.khai.edu>